

УДК 372.8.7

Плющик Єлизавета Василівна

старший викладач

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

elizavetapluschik42@gmail.com

Біденко Світлана Володимирівна

старший вчитель початкових класів

Житомирська приватна гімназія «Ор Авнер»

м. Житомир, Україна

bid_sv@ukr.net

Шермер Марія Іванівна

вчитель індивідуального навчання

Полонська ЗОШ I-III ступенів №4

м. Полонне, Хмельницька область, Україна

mariaschermer50@gmail.com

ОРХЕСТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Анотація: У системі допомоги дітям з особливими освітніми потребами орхестичне виховання обіймає своєрідне місце. Як допоміжна складова змісту освіти може слугувати методом, який використовує певні види діяльності як

засіб мобілізації розумових, чуттєвих, рухових, мовленнєвих та інших функціональних резервів організму дитини з різними порушеннями.

Орхестичне виховання – це використання музики, руху, слова, імпровізації для гармонізації чуттєвого світу дитини. Воно протегує збереженню здоров'я, впливає на фізіологічний, чуттєвий, розумовий, громадський, естетичний і внутрішній стан. З метою активізації чуттєвих ходів, подолання соціально-комунікативних недотримань поведження, регуляції психофізіологічних силкувань, формування хисту до естетичних почуттів, задоволення тощо орхестичне виховання слугує допоміжним кшталтом корекції дітей із особливими освітніми потребами.

Ключові слова: орхестичне виховання, особливі освітні потреби, збереження здоров'я, допоміжний кшталт корекції, подолання соціально-комунікативних недотримань поведження.

Корекційно-розвивальна робота відбувається засобами педагогічного ходу – його суттю, методикою, організаційними формами. Під час корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами і навчальних можливостей, потрібно використовувати різні освітні технології та інноваційні методики, або їх модифіковані чи адаптовані елементи.

Багато дітей з особливими потребами обдаровані, кожній дитині притаманний якийсь вид мистецтва: образотворче, музичне, сценічне тощо. Певна обдарованість є самобутньою “брамою” для емоцій, чуттів та особливостей такої дитини, крізь яку вона може розкрити свій внутрішній світ і набути можливості встановити повноцінні стосунки з навколишнім світом. Допоміжним засобом є модифікована методика орхестичного виховання.

Орхестичне виховання разом із спільною метою та завданнями виховання (освітніми, виховними та розвивальними) планована на виконання своєрідної задачі – збереження здоров'я дітей з особливими освітніми потребами, зокрема корекцію та подолання соціально-комунікативних недотримань поведження. Варт виробити терени, в якому діти вчаться володіти основними рухами

відповідно до вимови та інтонування слова, розвивати у них слухові відчуття, виховувати культуру поведінки. Така методика позитивно впливає на вегетативну нервову систему дитини, є стимулятором мисленнєвих процесів і стабілізатором комунікативних взаємин між дорослими та дітьми.

Орхестичне виховання – інтеграційне виховання з ритміки, що базується на всотуванні емоційних ефектів інтонації слова, сталих інтонаційних моделей музики, ритмоформул у співі, танці та драматизації, логопедичних вправах, де суб'єкт-учень є самою дією, а суб'єкт-учитель – співучасником пошуку. Метою орхестичного виховання є розвиток в учнів ладо-інтонаційного мислення. Властивість дитячої психології – прагнення досягнути незнане за допомогою активної дії самих учнів, а результатом є міцні та продуктивні знання.

Зміст занять з орхестики здійснюється шляхом запровадження певних видів роботи:

1. Ладоінтонаційна (вивчення інтонаційних моделей на основі м'язової системи, де ручні знаки допомагають установити міцні умовно-рефлекторні зв'язки; вивчення звуків, як мовних, так і музичних; переживання в активній дії нових понять);
2. Метроритмічна (вивчення ритмоформул з використанням четвертних, восьмих та половинних тривалостей та пауз у дво- та тридольному метрах);
3. Логопедична (вивчення нескладних розспівок, чистомовок, звуконаслідувань тощо, побудованих на інтонаційних моделях; вправ для розвитку рухливості м'язів язика – вправи виконуються в повільному темпі. Пропонується перш, ніж виконати будь-яку вправу, уважно прослухати музичний приклад).
4. Інтонаційне читання (позначення руху інтонацій над рядками вірша пропонується виконувати відповідними рухами рук, тулуба, голови). Інтонаційна партитура розроблена Бабич Н.Д. (Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів, Світ, 1990. – с. 200-202.).

- акцент;

— - логічний, фразовий наголос (горизонтальна лінія під словом), якщо слово має наголос-норму, то лінія буде суцільною (_____), якщо наголос ослаблений, то лінія пунктирна (_ _ _ _), якщо ж він буде відчутно посиленням, то підкреслюється таке слово подвійною лінією (=====);

/ - пауза коротка;

// - пауза середня;

/// - пауза довга;

↑ - підвищення тону;

↓ - спад (зниження) тону;

^ - інтонаційний перелом;

∩ - мелодійна хвиля, поєднання двох слів;

√ - вказівка на інтонаційну незавершеність;

... - уповільнення;

(?) - запитання;

(!) - знак оклику;

- прискорення

" " - виділення іронічної інтонації;

[:] - заміна авторських розділових знаків.

5. Рухова, якщо це не пов'язано із хворобами опорно-рухового апарату (вивчення елементарних танцювальних рухів українського народного танцю; гімнастично-ігрові рухи; рухи на опанування простору приміщення);
6. "Слухаємо мову речей" (вивчення різноманітних шумових звуків та виготовлення дітьми найпростіших шумових інструментів з природного матеріалу);

7. Творче завдання — "уява" (власна творчість дітей на основі вивчених рухів, слухання музики);
8. Слухання музики.

Поняття "орхестика" виникло у стародавній Греції як метод вільної передачі в русі драматичного, пластичного або музичного твору. Т. Ліванова відзначає, що музика знаходилась у нерозривному зв'язку з поезією (звідси — лірика), музика як неодмінна учасниця трагедії. (2, с. 6).

В кінці XIX сторіччя Еміль Жак-Далькроз повернувся до цього методу у вигляді музично-ритмічного виховання. Мета системи Е. Жак-Далькроза - за допомогою рухів розвинути музично-творчі здібності дитини (1, с. 23).

Цю ідею розвивали Н. Олександрова, О. Конорова, С. Руднєва, Т. Бирченко, М. Котляревська-Крафт, Г. Франіо, І. Ліфіц та інші. Велику роль у розвитку орхестики відіграла система дитячого виховання Карла Орфа. Метод К. Орфа базувався на національному фольклорі: вивчались інтонації німецької мови, інтонації німецької народної музики, ритмічні формули та танцювальні рухи з використанням драматизації віршів, пісень, гри на різноманітних інструментах.

Всі види корекційно-розвивальної роботи утамовують індивідуальні потреби кожної дитини. Завдання кожного заняття з орхестики має бути спрямоване на те, щоб дитина отримала якомога більше позитивних почуттів. Зміст занять з орхестики полягає в єдності таких дій, як збагачення досвіду емоційно-особистісного ставлення до дійсності та збільшення різноманітних вражень. При цьому дуже актуально виховувати у дітей культуру слухання та бажання займатися художньою та музично-практичною діяльністю для досягнення власної самостійності, незалежності у своїх уподобаннях, а головне здатності через музику любити і всотувати себе та всесвіт таким, яким він є.

Особливих застережень для використання орхестики немає. Проте кожен викладач або вихователь повинен враховувати індивідуальні особливості кожної дитини із особливими освітніми потребами, враховувати загальний стан

здоров'я, нервової системи, яка надзвичайно вразлива і потребує особливих підходів у будь-яких методах роботи.

Бажано проводити заняття з орхестики у приміщенні, де діти почувають себе спокійно, обладнаних необхідними наочними засобами.

Висновок. Використання орхестичного виховання у роботі з дітьми з особливими потребами у різних її видах і формах є цінним для забезпечення нормалізації їх життєдіяльності. Впровадження нестандартних, творчих, немедичних засобів впливу на активізацію внутрішніх ресурсів організму дитини з психофізичними порушеннями створює більше шансів для її розвитку.

Список літератури

1. Дорн В. Метод Жак-Далькроза. //Институт Ритмической гимнастики Жак-Далькроза. Гелерау, близ Дрездена. - М. - 1912. - 30 с.
2. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 г. — М.: Музыка, - 1986. - 630 с.